

ראשיתם של פיוטי יח

מאת

שולמית אליצור

חקר צעדיה הראשונים של הפייטנות העברית הקדומה הוא מן המשימות הקשות ביותר, שכן, לעולם דחקו פיוטים חדשים את רגלי קודמיהם והפכו לארכאיים ולמיושנים בעיני קהילות המתפללים. לפיכך מעטים מאד הפיוטים שהגיעו לידינו מתקופת הפייטנות הקדם-קלאסית, היא הפייטנות שאיננה מחורזת. קטעים מקיפים ששרדו מתקופה זו שייכים בעיקר לסוגי הפיוט המשמשים בתקופה הקלאסית כקטעי הרחבה של קרובות, כגון סדרי עבודה, תקיעות, אזהרות וסליחות למיניהן.¹ קרובות קדם-קלאסיות שלמות נותרו רק במספר זעום, וכולן שייכות לסוגים המורחבים שלשכתות ולחגים, כקדושתא וכשבעתת הטל,² אך פיוטים אלה ברובם אינם מייצגים את התקופה הקדם-קלאסית בטהרתה, אלא תקופת מעבר שבה כבר החלו פייטנים להכיר את החרוז ולהשתמש בו באקראי.³ שרידים של קרובות בלתי מחורזות ממש נותרו,

1 עיין ע' פליישר, שירת הקודש העברית בימי הביניים, ירושלים תשל"ה, עמ' 70–76; 92 ואילך.

2 קדושתא קדומה מקיפה מאד לשבועות נדפסה ע"י ע' פליישר, לקדמוניות הקדושתא – קדושתא קדם יניית ליום מתן תורה, הספרות ב (תשל"א), עמ' 390–414. וראה שם בעמ' 391 הערה 8 סקירה של כל הקדושתאות הקדומות שנדפסו קודם לכן. לבר מכמה שרידים קטועים ביותר, נוספת לחשבון למעשה רק קדושתא קדומה אחת (שנדפסה על ידי מ' בית אריה, קרית ספר מג [תשכ"ח], עמ' 411 ואילך). שבעת טל קדומה הדפיס ע' פליישר במאמרו: לקדמוניות פיוטי הטל (והגשם), קבץ על יד ח (יח), תשל"ו, עמ' 93–139.

3 עיין ע' פליישר, הספרות, שם, עמ' 393; הנ"ל בקבץ על יד, שם, עמ' 107–108. גם סוגים קומפוזיציוניים אחרים שהגיעו לידינו מן התקופה הקדם קלאסית מייצגים בחלקם הגדול שלב מעבר זה. עיין ע' פליישר, לתכונות פיוטי המעריב, סיני סט (תשל"א), עמ' קל ואילך; והשווה גם הנ"ל, לתפוצתן של קדושות העמידה והיוצר במנהגות ארץ ישראל, תרביץ לח (תשכ"ט), עמ' 267–268 (היוצרות אינם מחורזים ממש, אבל טוריהם מסתיימים במלה קבועה, כדרכו של יוסי בן יוסי בתקיעות שלו).

למעשה, בעיקר במקומות בודדים שבהם קטעים קדומים כגון אלו נשתלבו בנוסח הקבע של התפילה ושרדו כחלק ממנו.⁴

כל הקרובות ושרידי הקרובות שהזכרנו עד עתה, נועדו, כאמור, לשבתות ולחגים. על פי שרידים אלו ניתן היה להניח שפייטנים קדומים לא כתבו קרובות לימות חול רגילים. עיטורן של תפילות עמידה של ימות החול בקרובות י"ח נחשב, משום כך, ל'שלב אחרון בכיבושיה של הפייטנות', ולהתפתחות מאוחרת שחלה בתקופת הפייטנות הקלאסית.⁵

משום כך רבה עד מאד חשיבותם של כמה קטעי גניזה המחזיקים קרובות לימות חול רגילים, ובכולן אין זכר לחרוז כלל ואפיין הקדם-קלאסי בולט בלי פקפוק. קרובת י"ח אחת מתפרסמת כאן לראשונה. האחרות נדפסו כבר, אחת לפני שנים רבות ושנייה זה עתה, אך בלי להעריכן כראוי.⁶ מכוח העיון בקטעים אלה נשפך אור חדש על הכרונולוגיה של סוגי הפיוט הקדומים. ברי מעתה שפייטנים אכן כבר כתבו קרובות י"ח בתקופה הקדם-קלאסית, ומקל וחומר ניתן ללמוד על יצירה עניפה ביותר בסוגים הנכבדים שלימות החגים, אשר בדרך הטבע אמורים להתעטר בפיוטים קודם לימות החול. השרידים הבודדים המתפרסמים כאן, לא ללמד על עצמם בלבד באו, אלא ללמד על כלל היצירה הפייטנית בתקופה הקדם-קלאסית, אשר ודאי היתה מקיפה הרבה יותר ממה שניתן היה לחשוב עד כה.

הפיוט הראשון (א) מועתק בכ"י קיימברידג' TS10 H9/9. זהו כתיב קדום המחזיק שני דפים בלתי רצופים. הקטע שלפנינו, 'אילת אהבים תעזור במגן', מופיע בראש כתב היד, ולאחריו באים פיוטים מחוזרים שונים לימות חול

4 כך, למשל, הקטע 'ישמח משה' בשחרית של שבת. עיין א' מירסקי, יסוד קרובה, סיני נו (תשכ"ה), עמ' קכז-קלב. לעניין המקצב הפייטני בברכות שונות שבעמידה ראה גם הנ"ל, פיוטי יוסי בן יוסי, ירושלים תשל"ז, עמ' 49. אין לומר שכל הקטעים המובאים שם הם שרידי קרובות קדומות, אך ייתכן שפתיחת הברכה האמצעית בעמידת מנחה של שבת גם היא חלק מקרובה קדומה. וראה נוסח בלתי פייטני לברכה זו בסדור רב סעדיה גאון, מהר"י דרדסון, ש' אסף וי' יואל, ירושלים תש"ג, עמ' קיג.

5 עיין ע' פליישר, בספרו (לעיל, הערה 1), עמ' 199.

6 האחת (סימן ב להלן) נדפסה בין נוסחי קבע ארץ ישראלים על ידי י' מאן, במאמרו: 'Geniza Fragments of the Palestinian Order of Service', *HUCA* II (1925), p. 309. האחרת (ג) הופיעה בדפוס בין כתיבת מאמר זה להדפסתו, בספרו של צ' מלאכי, בנועם שיש — פרקים בתולדות ספרותנו, לוד תשמ"ג, עמ' 18, בתוך לקט של פיוטים שונים מן הגניזה, ובלי כל ביאור או התייחסות, לכד מן הכותרת אשר קשה ללמוד ממנה שפיוט גמור לפנינו: 'תפילת י"ח לחול מנהג א"י, בטורים בסדר א"ב'. על פי פירסום זה איתרתי את כ"י TS NS 150.35, המחזיק את סיום הקרובה.

(קרובות י"ח, יוצרות ואף ברכות המזון מפריטות). פיוט זה הוא נוסח של תפילה 'מעין שמונה עשרה' מקוצרת, והפייטן העמיד טור בן שלוש הטעמות בלבד כנגד כל ברכה וברכה. קרובות י"ח קצרות כגון זו, אך מחורזות (לרוב בחרוז אחיד), מצויות בגניזה, ואחדות מהן אף נדפסו.⁷ כנגד זה מצויים נוסחים בלתי מחורזים של תפילות עמידה מקוצרות, אשר אין בהם אלא כמה מלים מרכזיות מתוך נוסח הקבע כנגד כל ברכה וברכה. כך למשל הנוסח המקוצר של עמידת המנחה שנתפרסם על-ידי י' מאן,⁸ ובו מופיעים טורים כגון אלו:

מחיה בגשם החינינו, ב"א מחיה.
האל תערץ ותקדש, ב' האל.
חונן דעה למדינו, ב' חונן.
הרוצה לשבים מפשע, ב' הרוצה.
המרכה לסלח לעונינו, ב' המרכה. וכו'.

אבל בניגוד לאופיה הפרוזאי של העמידה המקוצרת, בולט אופיו הפייטני המובהק של הקטע שלפנינו: הוא מסודר באקרוסטיכון אלפביתי (א-צ), כמקובל בקרובות י"ח, קצוב (שלוש הטעמות בכל טור), ואיננו משתמש כלל בביטויים מנוסח הקבע, אלא מנסח את תוכנה הכללי של כל ברכה וברכה באמצעים פייטניים, ובראש — בשפע של כינויים מפותחים ואופייניים המופיעים בכל טור וטור.

הטור האחרון בפיוט ארוך יותר מחבריו, ומלת המעבר 'שלוש' חוזרת בו פעמיים. אפשר שזאת הארכה והצטעצעות מכוונת בסיומו של פיוט,⁹ אך נראה יותר שהתיבות 'ברכה וחיים ורוב עוז ושלום', השונות באופיין מן הפיוט כולו, הן תוספת של מעתיק מאוחר בהשפעת נוסח הקבע.

- 7 עיין למשל בקרובה המפורסמת: 'אדון למענך עחרנו וגתנינו' שהדפיס י' מאן, שם, עמ' 310, וחזר והדפיס א' שכטר בספרו: *Studies in Jewish Liturgy* פילדלפיה, 1930, עמ' 97. קרובה זו מועתקת גם בכה"י שלנו, מייד אחרי הקרובה 'אילת אהבים'. קרובות י"ח אחרות כיוצא בזה עיין למשל בספרו הנ"ל של ע' פליישר, עמ' 201–202, ובקטע שההדיר מ' מרגליות, הלכות ארץ ישראל מן הגניזה, ירושלים תשל"ד, עמ' קמב.
- 8 שם עמ' 308–309 קטע 8. קטעים כגון אלו תלויים כנראה בפירושו המפורסם של רב למשנה, ברכות ד, ג: ר' יהושע אומר מעין שמונה עשרה, ובבבלי ברכות כט ע"א: מאי מעין שמונה עשרה, רב אומר מעין כל ברכה וברכה. וכיו"ב בירושלמי ברכות פ"ד דף ח ע"א: רב אמר סוף כל ברכה וברכה... מאן דאמר י"ח מעין י"ח מסייע לרב.
- 9 עיין ע' פליישר, עיונים בתהליכי עיצובם התבניתיים של סוגי הפיוט הקלאסיים, תרביץ לט (תש"ל), עמ' 248 ואילך, ובעיקר עמ' 252–259. וראה דוגמא נוספת, בקרובות י"ח קצרה כשלנו, בנדפס ע"י ע' פליישר בספרו הנ"ל עמ' 202.

מעתיק הפיוט לא ציין כל סימן לברכות אחרי טורי השיר, לבד מן הטור האחרון אשר ברכת עושה השלום מסומנת אחריו; וזאת אף על פי שבקרבנות י"ח אחרות שבכתב היד מצוינות הברכות תמיד. תופעה זו תמוהה, וקשה לשער שהמעתיק לא התכוון לאמירת הברכות במקומן הראוי. סביר יותר שסמך על החזון שישלימן מדעתו, ומחמת קיצור הטורים לא הקפיד לכתבן. אחרי הטור החמישה עשר, המכוון כנגד ברכת שומע תפילה, ציין המעתיק: וכת', והוא ציון לפסוק שהיה נהוג לאומרו במקום זה, כנראה: 'ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה' (תהלים ה, ד).¹⁰

כאמור, כבר נתפרסם הפיוט השני (ב) על ידי י' מאן,¹¹ על פי כ"י קיימברידג' TS H18/4, אשר גם הוא כתב יד קדום המועתק בקפדנות, אבל הדף השני מארבעת דפיו כתוב ברישול רב וכנראה ביד אחרת, ודווקא דף זה מחזיק חלק נכבד מן הקרובה שלנו. משום כך הפיענוח קשה והטקסט בחלקו לקוי ביותר. מאן הדפיס את הפיוט בין נוסחי קבע ארץ ישראלים שונים, בלא להבליט את אופיו הפייטני (לבד מציון האקרוסטיכון), והוא שיער שלפנינו נוסח של עמידה למנחה. מתוך כתב היד אין כל אפשרות לקבוע לאיזו מתפילות העמידה אכן נועד הפיוט, ולענייננו אין גם כל צורך בקביעה כזו.

כמו שאמרנו, לקוי נוסח הפיוט שבכתב היד ונראה שהוא אף משובש בכמה מקומות. פיוט זה מסודר גם הוא באקרוסטיכון אלפביתי, אך אות ל (כנראה) דולגה¹² ואות ע קודמת לס. בשני הטורים האחרונים נשתבש לחלוטין האקרוסטיכון ואינו ניכר עוד.

הפיוט עשוי בטורים מרובעים, האופייניים לפייטני יוסי בן יוסי: כנגד כל ברכה מכוון טור אחד בן ארבע צלעיות דר-הטעמיות. אך בכמה טורים הנוסח שוב נשתבש. כבר הטור הראשון נראה מקוצר כדי מחציתו ועומד על ארבע הטעמות בלבד, אם כי אפשר שהפייטן כלל את המלים 'מגינינו ומגן אבותינו' ומנאן לצורך המשקל, אף על פי שהן לכאורה חלק מנוסח הקבע.¹³ אבל אם כך הוא, לוקה האקרוסטיכון. גם הטור הששי קצר וחסר שתי הטעמות, וכאן מסתבר שחל שיבוש בהעתקה: אחרי שהעתיק את פתיחת הברכה ('ב אתה יי') השלים המעתיק שתי מלים, אולי אלו החסרות בטור: סליחה [—] אֲרֹתָ, וחזר

10 עיין ע' פליישר, חדשות בנושא המשמרות בפיוטים, ספר דב סדן, ירושלים תשל"ז, עמ' 261, הערה 18.

11 ראה לעיל, הערה 6.

12 מאן השלים 'למשומדים' בראש טור 12, על פי נוסח הקבע, אך לא נראה בכה"י שיש מקום להשלמה זו; ומכל מקום הטור הבא פותח בנ'.

13 עיין למשל בנוסח שפירסם י' אלכוגן, 'Die Tefilla für die Festtage', 55 MGWJ (1911), עמ' 594. פייטנים נהגו להקדים לקרובות את פתיחת ברכת אבות עד 'וארץ' בלבד.

ומחקן בהעברת קולמוס. ברכה זו מצויה בדף 2, המועתק ברישול, כאמור למעלה. אחרי ברכת העבודה מופיע קטע מנוסח הקבע הפותח ב'מודים', כמצוי בהרבה קרובות י"ח,¹⁴ אך נוסח הקבע כאן רחב יחסית ושונה מן הנוסח המקובל. למרות אורכם של הטורים, נוסחם הרבה פחות שירי מזה של פיוט א. מלבד האקרוסטיכון והקיצוב, רק כינויים ספורים וכמה מטאפורות שחוקות מרחיקים את הקטע מלהיות נוסח פרוזאי גרידא. הבאתו על ידי מאן בין נוסחי קבע איננה מקרית.

על רקע זה, בולט יופיו ועיצובו הקפדני של הפיוט השלישי (ג). קטע זה מועתק בשני כתבי יד: האחד הוא כ"י קיימברידג' TS NS 198.96, והוא מחזיק שני דפים רצופים (ע"א ריק), ומביא רק את פיוטנו, מתחילתו עד לטורו הארבעה עשר (ברכת בונה ירושלים). השני הוא כ"י TS NS 150.35, וגם בו שני דפים רצופים המחזיקים את פיוטנו מטור 11 ('תרשיעינו') ועד לסופו. אחרי הפיוט מועתקים פסוקי תהלים יט, טו; נחמיה ט, ו-ח, וראשיתה של תפילה ליחיד. נוסח הפיוט ניתן כאן על פי כתב היד הראשון עד לטור 14, ומשם ואילך — על פי השני. שינויי נוסח שאינם של כתיב בלבד נרשמו בהערות.

גם בפיוט זה מצוי אקרוסטיכון אלפביתי (א-ז), וגם הוא, כקודמו, שקול במקצב המרובע של יוסי בן יוסי, טור מרובע טור מרובע כנגד כל ברכה. המקצב מובלט בפיוט זה גם על ידי ארגון התוכן, וברבים מטוריו באות ארבע אמירות קצובות ומובדלות זו מזו. את ראשי הצלעיות בטור הראשון (חוץ מן האחרונה שבהן) מקשט הפייטן בחזרה על האות א שלאקרוסטיכון, כמצוי גם בפיוטי יוסי בן יוסי.¹⁵ הסיומת הדקדוקית — נו החוזרת בסופי הצלעיות בטור הראשון היא כנראה מקרה ולא נסיון לחרוז; מכל מקום התופעה חוזרת גם בהמשך (טור 6, 15). ביתר הטורים אין כל זכר לחרוזים. ראוי לשים לב לכך שטור 15 בקרובתנו זהה לטור 15 שבקרובה ב, וכנראה הוחלף הטור המקורי באחת הקרובות בטור המקביל שבאחרת על ידי מעתיקים.

הטור השנים עשר, שכנגד ברכת המינים, ארוך מיתר טורי השיר. נראה שהלשון 'אם לא ישובו לתורתך' איננה מגוף השיר, ונשתרבה על ידי מעתיק מאוחר בהשפעת נוסח הקבע.¹⁶ גם בברכת בונה ירושלים (טור 14) הוסיף המעתיק משפט המושפע מנוסח הקבע: כסה דויד מהרה תמלך (וכיו"ב במקבילה), כדי למלא את 'חסרונה' של הזכרת צמח דוד בגוף הברכה. בטור 16

14 ראה פליישר בספרו (לעיל, הערה 1), עמ' 56.

15 עיין א' מירסקי, פיוטי יוסי בן יוסי (לעיל, הערה 4), עמ' 78–79.

16 ראה בנדפס ע"י מאן (לעיל, הערה 6), עמ' 306; וכיו"ב בנוסח שפירסם ש' אסף, מסדר התפילה בארץ ישראל, בתוך: ספר דינבורג, ירושלים תש"ל, עמ' 118.

שולמית אליצור

נראה שהצלעית האחרונה הוחלפה לגמרי בנוסח הקבע 'ואתה ברחמים תחפץ בנו ותרצנו'. גם סופו של טור 17 הוא כנראה על ידי מעתיקים. בברכה השלישית שלעמידה חתם הפייטן כנראה 'המלך הקדוש', ולא, כמו בהעתקה, 'האל הקדוש', שכן לשון המעבר היא מעניין מלוכה ולא מעניין קדושה. נוסח הקטע הפותח ב'מודים' שונה גם כאן מן המקובל, ודומה לנוסח הבא בהעתקת הקרובה השנייה, אך קצר ממנו. והרי גוף הפיוטים:

- א אֵילַת־אֲהָבִים תַּעֲזֹר בְּמִגֶּן
בְּרַחֲמֶיךָ כְּחֶמֶה תַּחֲיֶה בְּאוֹר־טַל
גִּינַת־אֲגֹז תַּכְתִּירֶךָ בְּקִדּוּשָׁה
דִּלַּת רֹאשׁ תַּחֲכֶם
5 הַשִּׁיכָה הַשּׁוֹלְמִית עֲדִיף
וְנִקָּה מִחֶטֶא וּמִפֶּשַׁע
זָבֹד רַעֲיִיתְךָ גָּאֵלָה
חֹלִי תִמָּה תִרְפֹּא
טַעַם יוֹנָתָן מְטוֹב־טָלִים
10 יְקוֹבְצוּ יְדִידֶיךָ לַחֲדָרֶיךָ
כְּשׁוֹפְטֶךָ תַּצְדִּיק שׁוֹשְׁנָה
לַעֲלוּקָה תוֹרִיד כָּל־מִנְאֲצִיךָ
מִיתַרְפֶּקֶת תִּשְׁיֵג שְׁכַר־צֶדֶק
נְאוּר־לְחִיֶיךָ תִּיַּסֵּד וְתִיבְנֶה
15 סִיחַ שְׁחוּרָה הַסִּכַּת וְכַל
עָרֹב עוֹךְכִּי עֲבֹדֶת־מִי־זֹאת
פִּירְחֵי־הַגֶּפֶן יִהְלֹךְ אֶל־טוֹב
צוּר עֶמֶק לְמוֹצֵאת־שָׁלוֹם
ברכה וחיים ורוב עוז שלום

ב>רוך< א>תה< יי עו>שה> השלום

- א 1 אילת אהבים: כינוי לישראל. על פי משלי ה, יט. / 2 ברה כחמה: ישראל, על פי שיר-השירים ו, י. אור טל: על פי ישעיה כו, יט. / 3 גינת אגוז: ישראל, על פי שיר-השירים ו, יא. / 4 דלת ראש: שם ז, ו, וגם הוא כינוי לישראל. / 5 השולמית: שם ז, א. / 7 זבֹד: הקריאה איננה בטוחה, ואולי הוא 'זכור' או כל כיוצא בו. / 8-11 תמה, יונתן, ידידיך, שושנה: כינויים לישראל. / 12 לעלוקה: לגיהנם (משלי ל, טו). / 13 מיתרפקת: ישראל, על פי שיר-השירים ח, ה. / 14 נאוור לחיך: ישראל (שם, א, י). / 15 שחורה: שחורה ונאוור, ישראל (שם, א, ה). / 16 מי זאת: ישראל (שם, ג, ו ועוד). / 17 פירחי הגפן: ישראל. / 18 מוצאת שלום: ישראל (שם, ח, י).

ב

בשם רחום

י' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתיך

ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
האל הגדול הגבור והנורא אל עליון קונה שמים וארץ
מגינינו ומגן אבותינו

אֲשֶׁרֵי עַם / מְצַפִּים לִישׁוּעָתְךָ ברוך אתה יי מגן אברהם
[בְּרַחְמִי] תַּעֲזֹרֵר / יְשִׁינִי אֲדַמָּה / וְתוֹרִיד עַל-הָאָרֶץ / גִּשְׁמִי בְרָכָה
ברוך אתה יי מחיה המתים

גְּדוּדֵי [מְרוֹ]ם / גְּאוֹת יַעֲטוּךָ / נַעֲמוּסֵי כְּטָן / עוֹז יִלְכִּישׁוּךָ
ברוך אתה יי || האל הקדוש

דף II

דַּעַת יִשְׁרָה / תְּבוֹנָן כְּלָפֵינוּ / שְׁלֹא נָסֵר / מַפִּיקְדִיךָ
בְּרוּךְ > אתה יי חונן הדעת

הַכִּין לְבִינוּ / לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ / גּוֹי שְׁדִיק / שׁוֹמֵר אֲמוּנִים
ברוך אתה הרוצה בתשובה

5

וְחֹטְאֵת נְעוּרִים / אֵל תִּזְכּוֹר / סֶלַח לַעֲנֹתֵינוּ
בְּרוּךְ > אתה יי המרבה לסלח

זָכַר ת[נִזְכֵּר]... / רוֹת / וּגְאָל בָּנִים / וְתַמְהֵר לְהַחֲזִירֵנוּ
[ברוך אתה] יי גואל ישראל

חֲלָאֵי עֶמֶךָ / מְהֵרָה תִּרְפֶּה / וּמ[... ..] / אֲרוּכָה תַּעֲלֶה
בְּרוּךְ > אתה יי רופה חולי עמו ישראל

טוֹב־גְּאֻשָּׁם תּוֹרִיד / הַשָּׁנָה הַזֹּאת / וְיָבֵה נֹאֶל / לְהַדוֹת לְשִׁמְךָ
בְּרוּךְ > אתה מברך השנים

דף II

יַעֲוֹפוּ כָּעָב / נְדָחֵי עֶמֶךָ / וְכִיּוֹנִים / אֵל אֲרוֹ[בּוֹתָם]

10

בְּרוּךְ > אתה ה' מקבץ נדחי עמו ישראל

כַּמְשׁוּט צִדְקָךָ / תִּרְחַם עֲדָתְךָ / שְׁפוּט כְּיִשְׂרָאֵל / עֲנִי וְאֶבְיוֹן
בְּרוּךְ > אתה אוהב המשפט

מְחַה פּוֹשְׁעִים / מַשְׁחֵר[... חַיִּים] / וְאַל-תִּתֵּן לַחֲלוּקִים / [ת]אַנֹת לְכֶם

ב

2-3 ברחמין, מרום: ההשלמות של מאן. עמוסי בטן: ישראל, על פי ישעיה מו, ג. / 5
גוי... שומר אמונים: על פי שם כו, ב. וצ"ל 'צדיק' במקום 'שדיק'. / 6 וחטאת וכו': על
פי תהלים כח, ז. לענותינו: צ"ל: לעוונותינו. / 9 גאשם: גשם. / 10 יעופו וכו': על
פי ישעיה ס, ח. ה': בכה"י שם הויה ככתבו. / 11 כמשפוט: צ"ל: כמשפט. / 12
לחלוקים: לחולקים על דברי חכמים, הם המינים. / 18 יברכינו וכו': הטור משובש,
כמוכח מהעדר האקרוסטיכון; אך ראוי להיות: ברכינו, שמרינו חנינו, או: יברכינו,
שומרינו וחוננינו.

דף III א

בְּרוּךְ > אַתָּה יי מְכַנִּיעַ || זָדִים
נִצּוֹר לַיִּשְׂרָאֵל / חֶסֶד עֲמָלָם / וְשִׁמְח לְבֵהֲנֵי לֵוִי / עֲלִיד בְּאֵמֶת
בְּרוּךְ אַתָּה יי מְבַטֵּחַ לְצַדִּיקִים
עַל־יְרוּשָׁלַם עִירָךְ / בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב / כֶּסֶף דָּוִד / בְּתוֹכָהּ יִכּוֹן
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵי דָוִד בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם

15 סִידֵר תְּפִילָתֵינוּ / וְהַגִּיז לְבֵינוּ / וְאַנְקַת נַפְשֵׁינוּ / מִהֲרָה תִשְׁמַע

בְּרוּךְ אַתָּה יי שְׁמִיעַ תְּפִילָה
פְּנֵה אֶל / מִזְבִּיחַ בְּנֵינֵנוּ / פָּרִים נִשְׁלָם / וְאַתָּה־תִּרְצֶה בְּעִבּוֹדָ[ה]
בְּרוּךְ אַתָּה יי שְׁאוֹתָךְ בִּירָאָה נֶעֱבֹד

דף III ב

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ [אַתָּה] || הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפָנֶיךָ אֲבִינוּ מְלַכֵּינוּ צוֹר
חַיֵּינוּ וְאֲדוֹן שְׁלוֹמֵנוּ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים
אֲשֶׁר גָּמַלְתָּנוּ וְאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִימָנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ
מִלְּפָנֵינוּ

דוֹרְשִׁיךָ יְהַלְלוּךָ / תָּמִיד בְּכָל־עֵת / בְּשִׁפְתֵי־יָם וְלִשׁוֹן / בְּלֵב וּבְכָל־יָד
בְּרוּךְ אַתָּה [יי הַטּוֹב] לָךְ לַהֲדוֹת
יְבָרְכֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ / שׁוֹמְרֵינוּ וְחַנּוּנוֹ / בְּרַפְתָּ שְׁלוֹמְךָ / אַתָּה תִּשְׁמַע עֲלֵינוּ
בְּרוּךְ אַתָּה יי עוֹשֵׂה הַשְׁלוֹם

ג

[ב]שֵׁם יי

יי שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם וְאֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב
הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֲלִיוֹן קֵנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ
אֵל יִשְׁעֵינוּ / אֲדוֹן מַעֲזֵינוּ / אֱלֹהֵי מִשְׁבָּתֵינוּ / וּמִגֵּן עֲזָרֵינוּ
בְּרוּךְ > אַתָּה > יי מִגֵּן אֲבֹרָהִם
בְּרֹב גְּבוּרָתְךָ / תַּעֲזֹר יִשְׁיָנִים / גִּשְׁמֵי בְּרָכָה / בְּרִצּוֹן תּוֹרִיד
בְּרוּךְ > אַתָּה יי מַחִיָּה הַמַּתִּים
גְּדוּלָּהּ וּגְבוּרָה / אַתָּה תִּלְבֹּשׁ / וְעַל־כָּל מַעֲשֶׂיךָ / מִהֲרָה תִּמְלֹךְ
בְּרוּךְ אַתָּה יי הָאֵל הַקָּדוֹשׁ
דַּעַת וְתִבְנוּנָה / תִּתֵּן בְּלָבֵינוּ / וְהַבִּינֵנוּ / לְשִׁמּוֹר פְּקוּדֶיךָ
בְּרוּךְ > אַתָּה > יי חוֹנֵן הַדַּעַת
הַשֵּׁב פְּשָׁעִים / לְלַמֵּד חֻקֶּיךָ / שׁוֹכְבִים יִשׁוּבוּ / לְהִבִּין מוֹסֶר
5 בְּרוּךְ > אַתָּה > יי הַרְצָה בְּתִשְׁבָּה

- וּמַחֲה פֶשְׁעֵינוּ / וְכַפֵּר אֲשָׁמֵינוּ / סֶלַח לַעֲוֹנוֹ / וּמַחֲוֹל לַחַטּוֹתֵינוּ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי המרבה לסלח
 זְכָרֵינוּ בְּיָשָׁע / וּפְקָדֵינוּ בַּפְּדוּת / תִּקְרַב מְהֵרָה / שְׁנַת גְּאוּלְתֵּינוּ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי גואל ישראל
 חֲלִי וּמַכְאוֹב / וּמְדוּנָה לִיכָב / וּמִפֶּה אֲנוּשָׁה / רַפָּה מִקְרָבֵינוּ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי רופה חולה עמו ישראל
 טוֹב־גֶּשֶׁם תּוֹרִיד / בְּרָכָה תִּרְיָק / אֲדָמָה תִּדְשָׂא / וְשָׁנִים תִּכְרֹךְ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי מברך השנים
 יוֹם־דְּרוֹר תִּקְרָא / יוֹכֵל תִּקְרַב / שׁוֹפָר חִירוֹת / תִּקַּע לְקַבְּצֵינוּ 10
 בְּרוּךְ אַתָּה יי מקבץ נדחי עמו ישראל
 כָּבוֹא יוֹם־דִּין / אֶל־תִּזְכֹּר חַט / צִדְקֵינוּ כַּמִּשְׁפָּט / וְאֵל תִּרְשִׁיעֵנוּ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי אוהב המשפט
 לְכֹאֲר־שַׁחַת יִרְדּוּ / כָּל הַחַטָּאִים / אִם לֹא יִשׁוּבוּ לַתּוֹרִית
 זֵדִים וּמְנִים / מְהֵרָה תִּכְלֶה
 בְּרוּךְ אַתָּה יי מכניע זידים
 מְהֵרָה שִׁכָּר / יִשְׁמַח צַדִּיק / יִבּוֹשׁ רָשָׁע / כִּי־לֹא־בַעַל צֶדֶק
 בְּרוּךְ אַתָּה יי מבטח לצדיקים
 נַחֵם צִיּוֹן / שִׁמַּח שְׁלֹם / עֲנֵג בְּנֵיהָ / מִשׁוֹד תִּנְחוּמֶיהָ
 כִּסֵּה דוֹד מֵהֵרָה תִּימְלוֹךְ
 בְּרוּךְ אַתָּה יי אלהי דוד בונה ירושלים
 סֶדֶר תְּפִלָּתֵינוּ / וְהַגִּיזוֹן לִבֵּינוּ / וְאֶנְקַת נַפְשֵׁינוּ / מְהֵרָה תִּשְׁמַע 15
 בְּרוּךְ... שׁוֹמַע תְּפִלָּה
 עוֹלוֹת נִעֲלָה / זִכָּחִים נִקְרִיב / שְׁלָמִים נִגִּישׁ / וְאַתָּה בְּרַחֲמִים תַּחֲפֹץ בָּנוּ
 וְתִרְצָנוּ
 בְּרוּךְ... שְׁאוֹתָךְ בִּירָאָה נַעֲבֹד
 מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ אַתָּה הוּא יי אלהינו ואלהי אבותינו
 עַל כָּל הַטּוֹבוֹת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים שֶׁגִּמְלַתְנוּ
 פִּינוּ וּשְׁפָתֵינוּ / מְסַפְּרִים טוֹבָךְ / וּלְשׁוֹנֵינוּ תִּגִּיד / גִּמְלוֹךְ [נְטוּ] כָּךְ וְחִסְדְּךָ עִימָנוּ
 בְּרוּךְ... הַטּוֹב לָךְ לַהוֹדוֹת
 צַדִּיק־אַתָּה יי־אֱלֹהֵינוּ / צִדְקוֹת אֶהְבֶּתָּ / צֶדֶק וּמִשְׁפָּט / תִּטַּע בְּתוֹכֵנוּ
 בְּרוּךְ... עוֹשֵׂה הַשְּׁלֹם

ג 6 לעונונו: צ"ל: לעוונינו. / 13 בעל: משובש מ־פעל, וכך במקבילה. / 14 משוד
 תנחומיה: על פי ישעיה סו, יא. כסה דויד וכו': במקבילה: כסא דוד בתוכה יכון, והוא קרוב
 יותר לנוסח הקבע. / 18 צדיק...אהבתה: על פי זהלים יא, ז.